

Hancz Gábor: A Rábca-szabályozás története*

A Rábca medre évszázadokon keresztül a Tiszánál is méltóságteljesebben kanyargott a Hanság szélén – egészen a XIX. század végéig. Ekkor a folyó új medret kapott. A cél az árvizek megfékezése volt, hogy a földeket visszanyerjék a mezőgazdasági művelés számára.

A mai győrsövényháziak kapcsolata a környező vizekkel és a Rábcával nem túl szoros, leginkább a horgászatra szorítkozik. Jó, ha tudjuk, hogy ez csupán az elmúlt egy évszázadban van így, amióta az árvíz nem megszokott, évről évre visszatérő esemény, hanem emberöltőnként legfeljebb egyszer előforduló vészhelyzet. A Rábca XIX. század végi szabályozása előtt a helybeliek jelentős része éveken keresztül csak csónakból szemlélhette meg földjét. A hatalmas, általában fél méter mély „tóból” csupán a magasabban fekvő területek látszottak ki. Ennek ma is van nyoma a földrajzi nevekben, elegendő, ha csak a Répa-sziget vagy a Bika-sziget megnevezésekre gondolunk.

Fehér Ipoly 1874-ben kiadott, Győr megye és város egyetemes leírása című művében még azt írta a Rábcáról, hogy medre a megyehatárig (mármint Sopron és Győr vármegye határáig) csatornaszerű, onnan sűrű és kanyargós. Szerinte a Rábca – amelynek neve egyébként a szláv Rabica, „Kis-Rába” szóból ered – nem is igazi folyó, mert átlagosan tíz-tizenkét öl széles medre inkább a mocsarak magasabb állású vizeinek levezetésére szolgál. Megjegyzi, hogy száraz évszakban alig van vize, máskor meg teljesen elborítja a partvidéket; hajózásra pedig „jelen állapotában nem alkalmas”. Az akkori viszonyokra jellemző, ami Keczkés Károly mérnök 1838-ban készített szabályozási tervének leírásában szerepel: eszerint a Rába, a Rábca, és a Fertő tó nagyobb vízállásnál az Illmitz, Moson, Győr, Csécsény és Eszterháza (a mai Fertőd) közötti területet önti el; ez kétszer akkora, mint a Fertő tó és a Hanság területe.

Nem véletlen, hogy a XIX. század folyamán nem volt kérdéses, az árvizek elleni hatékony védekezést csak a folyó szabályozásával – azaz a kanyarok átvágásával, magas töltések emelésével – lehet elérni. Az első komoly terv erre a Keczkés-féle volt, amelyből azonban nem lett semmi. Megvalósult ellenben Meiszner Ernőé, de nem az 1878-as, amely még egy Kapuvár és Hugot közötti csatornával is számolt, hanem egy második, olcsóbb változat. A Rábca-kérdés rendezése egyébként elválaszthatatlan a Rábától, s erre a dualizmuskori szakemberek is rájöttek: a Rába árvizei Nicknél bármikor áttörhettek észak felé.

E felismerés alapján a Rábaköz és a Tóköz érdekeltségei 1870-ben kimondták a teljes és egységes szabályozás szükségességét, s megalakították 1873-ban a Rábaszabályozási Társulatot. A pénz azonban csak arra volt elég, hogy (elsősorban a Rábán) 23 vízimalmot kisajátítsanak és közülük 16-ot lebontsanak. A tervek vízjogi engedélyezése ugyan 1880-ban elkezdődött, de a társulat sem az 1879. tavaszi árhullám, sem az 1883. januári pusztító árvíz után nem jutott dűlőre a folytatásról. A Tisza Kálmán vezette kormány ennek hatására belátta, hogy a széthúzó érdekeltség autonóm úton nem képes megoldani a szabályozást, ezért törvényjavaslatot terjesztett be, amelyben kényszerintézkedéseket javasolt. Az 1885. évi XV. törvénycikk (az első Rába-törvény) elrendelte a Rába-szabályozás (így a Rábca-szabályozás) végrehajtását királyi biztos vezetésével, a társulat önkormányzatának felfüggesztésével és 6,6 millió forint kényszerkölcsön kiutalásával.

A Rábca szabályozását 1886. szeptember 20-án kezdték el Győr határában. 1887. szeptemberig Abdáig, 1888. szeptemberig Börcsig, 1889 végéig Hugotig, 1890-ben Sövényházig jutottak. A Sövényháza–Réti szakasz 1891-ben készült el, így a kanyargós folyóból többé-kevésbé egyenes csatorna lett. A teljes, Bósárkányig tartó rész ünnepélyes

megnyitását 1893. június 27-én tartották. A munkások összesen kétmillió köbméter földet mozgattak meg.

Az új védművek kiállták az első próbát, az 1892. júniusi árvizet, s a lakosság bizalmatlansága ekkor tűnt el. A Rábca töltéseibe két nagy, beton alapú, felül falazott, vaskapus zsilipet is beépítettek a fő belvízcsatornákhöz, az egyiket Abdánál, a másikat Sövényházánál. A sövényházai szivattyútelep 1905–1907 között épült. A munkák zárásaként 1908-ban egy méterrel mélyítették a Rábca medrét (az 1904-es harmadik Rába-törvény alapján), 1910 és 1913 között pedig a Keszeg-ér egy szakaszát szabályozták.

** In: Győrsövényházi Hírek 2004. június, I. évfolyam 1. szám, 4. p.*